

Bir Zamanlar Şehrin Kalbinin Attığı Yol

İbrahim YASAK

Taşlı Sokak'ın Son/Baharı

Yıllar önceydi. Üç değerli arkadaşımınla birlikte Sivas'ın bir yerel televizyonunda şehre dair çeşitli konuları birlikte konuştuk, şehir kültürü üzerine değerlendirmeler yaptığımız programlar yapmıştık. İsmi "Taşlı Sokak"tı.

Taşlı Sokak, Sivas'ın bugün de hâlâ var olan ama şimdilerde hareketliliğini kaybetmesine rağmen, bir zamanların şehrin protokol yolu konumundaki önemli ve işlek bir caddesiydi. Şehirle bir nevi özdeşleşmiş bu yoldan esinlenerek hem

"taş" hem "sokak" kelimelerinden hareketle "Taşlı Sokak" koymuştuk programın adını.

"Taşlı Sokak", yaşadığımız şehirdeki bir caddenin ismi olması nedeniyle bu şehre bağlantıyı yani yerelliği, içerisinde bulunan iki ayrı kelimenin ifade ettiği mana ile de kültürel yapımızın ve değerlerimizin ulusal ve belki de evrensel boyutuna işaret ediyordu diğer yönüyle. Programın ilk bölümünde hatırladığım kadarıyla aşağıdaki değerlendirmeyi yapmıştım.

"Taşlı Sokak" söyleniş itibarıyla çok şiirsel bir terennüme sahip. Hem "taş" kelimesi hem "sokak" kelimesi, zihinlerde zengin, değişik ve derin çağrışımlar yapan ve arka planında insanı düşündüren bir ifade. Belki de ülkemizin neredeyse hemen hemen birçok şehrinde, gerek kuytularda kalmış gerek ana arterlerde yer alan adı "Taşlı Sokak" olmasa da bir taşlı sokağı mevcut. Yani her şehrin bir taşlı sokağı var bir bakıma veya her şehirde yaşayan, yürünen ve zaman zaman özlenen bir taşlı sokak var sanki...

İki kelimelelik bir ifade ve adlandırma olan "Taşlı Sokak" ise farklı boyutu ve çağrışımlarıyla zengin bir mana derinliğini bünyesinde taşımaktadır. Bu nedenle "Taşlı Sokak" insan ve şehri birleştiren, kaynaştıran ve bütünleştiren bir tanımlama.

Bu ifadenin ikinci kelimesi olan "sokak"ın, hem birey hem toplum planında etkin bir yeri var. Sokak; köyde, kentte kısacası yerleşim birimlerinin tamamında olmasına rağmen toprak ve çamurdan insanın ayağını kurtaran onu şehre, gelişmişliğe ve medeniyete daha doğrusu refaha ve yükselmeye götürmenin bir göstergesi olarak da algılanabilir. Sokak o nedenle toplumsal yaşantımızın ve kültürel coğrafyamızın tezahür alanı sayılabilir. Birey olarak her birimiz evlerimizde, sıcacık yuvalarımızda çocukluğumuzu geçiririz. İlk terbiyemizi ve eğitimimizi annemizden, babamızdan, dedemizden kısacası ailemizin içerisinde özellikle de büyüklerimizin gözetiminde büyüyerek yetiştik. Ama cemiyet planında toplumsal birlikteliği ve bir olarak yaşamayı, toplumla kaynaşmayı kısacası karşılıklı insan ilişkilerindeki sosyalleşmeyi bugün şartlar ve sosyal çevreler değişse de çok yakın geçmişimizde, evlerimizin kapılarının açıldığı sokakların tesiriyle oluştu. Sokak o nedenle toplumsal kültürümüzün birikiminde ve oluşumunda mihenk taşlarından birisidir ve bilgi birikiminde birlikte yaşayış açısından önemlidir. Sokak, toplumsal hayatın şekillenmesinde ve şehir kimliğinin oluşumunda ağırlıklı bir faktördü. Sokağın o nedenle şehir hayatında önemli bir yeri vardır.

Taşlı Sokak'ın ilk kelimesi olan "taş" ise sokak kadar anlamlıdır. Bir zamanların toprak ve tozlu sokak yapısından daha rahat zeminlerde yürünebildiği taş döşeli yollara geçişin, medeniyetin oluşumunda sembolik bir anlamı vardır. Ve giriş kapısı sayılabilir belki de... Taş döşeli sokak, üzerinde her ne kadar rahat yürünse de engebeli ve badireli yapısıyla, hayat mücadelesindeki zorlu ve sorunlu yürüyüşü de ifade edebilir. Her engeli aşarak, her sorunu

çözerek yol aldığımız bir güzergâh olması açısından dikkate değer. Taşlı sokak toplumsal bilincin oluşmasında ve şehir hayatında birlikte yaşamının getirdiği ortak şuur açısından da anlamlıdır.

Bu açıdan, taşlı sokak, medeniyete açılan bir kapı, bir yol ve bir güzergâhtır, denilebilir.

Taşlı Sokak, kültürel anlam derinliği ile beraber, çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan Sivas'ın, tarih boyunca konumunu canlı, hareketli bir şekilde sürdüren önemli bir caddesiydi aslında... İstasyon Caddesi'nin açılmasıyla birlikte, üzerindeki araç ve insan trafiğini yeni açılan caddeye devreden Taşlı Sokak, sessizliğe bürünerek ve bir nevi kaderine terk edilmiş hâlde varlığını idame ettirmeye çalışıyor.

İlk bakışta dikkatinizi çekiyor mu bilmem ama 4 Eylül Sivas Kongresi'nin yapıldığı tarihî Kongre Binası'nın ana giriş kapısı, bugün binanın arka tarafı diye tarif ettiğimiz Taşlı Sokak tarafına açılmaktadır. Binanın inşa edildiği dönemde ana cadde Taşlı Sokak'tır ve tarihi bina görkemli kapılarıyla dönemin ana caddesi olan "Taşlı Sokak"a açılmaktadır.

Bildiğiniz gibi Taşlı Sokak, Hükümet Meydanı'ndan başlayıp Atatürk Anıtı ile Orduevi arasından geçen caddedir. Orduevi ve Kongre Binası arasından geçen Taşlı Sokak, Sivas Lisesi tarafına doğru hafif bir eğimle uzanır. Sofu Yusuf Camisi önüne geldiğinde caddeyi enlemesine bölen Pünzürük Deresi akardı. Dere üzerinde ise tek gözlü kesme taştan yapılmış bir tarihî köprü, derenin islah çalışmaları nedeniyle üzerinin kapatılmasıyla birlikte caddenin altında kaldı.

Caddenin Meydan'a yakın yerinde Atatürk Anıtı'nın elli metre kadar kuzeyinde 1819 yılında yaptırılan

Saray Camisi yer almaktaydı. Diğer ismiyle İzzet Paşa Camisi olan Saray Camisi, 1927 yılındaki meydan genişletme çalışmaları esnasında yıkılmıştır. Cami yıkılırken, cami duvarına yer alan Selçuklu Çeşmesi de beraberinde yıkılmış. Hem caminin hem çeşmenin kitabeleri müzeye nakledilmiştir.

Tarihin ilk dönemlerinde Ankara-Kayseri tarafına gidecek olanların şehir içindeki kullanabilecekleri yegâne ana yollarından birisi olan Taşlı Sokak; İstasyon Caddesi'nin trafiğe açılmasıyla birlikte, şehir yolcu taşımacılığında Kırık Seten, Elektrik Birliği tarafına giden dolmuşların yolu oldu. Gerek yaya trafiği gerek araç trafiği açısından da işlevini bir müddet daha sürdürmüştü Taşlı Sokak...

Şimdi unutulmuş bir vaziyette, bir nevi sadece cadde kenarına dizilmiş evlere ulaşım amacıyla kullanılmaktadır. Orduevi taşınıyor ve bu alan meydanla birleştirilip parka dönüştürüleceği hususunda proje çalışmaları yapılıyor bugünlerde... Taşlı Sokak'ın Orduevi ve Kongre Binası arasında kalan kısmı, kent meydanı genişletme ve düzenleme çalışmalarıyla tamamen kaldırılması, Orduevi alanı ve Kongre Binası bahçesinin tek parselde birleştirilerek Millî Mücadele Parkı hâline getirilmesi planlanmaktadır.

Bir zamanlar şehrin ulaşım açısından kalbinin attığı ana caddelerinden biri olan Taşlı Sokak, tanıklık ettiği bütün hatıralarıyla ve fiziksel varlığıyla tarihin tozlu sayfalarındaki yerini almaya doğru gidiyor... Yüzlerce yıllık bir geçmişi olan bu şehrin ana caddesinin veya "Taşlı Sokak" isminin proje içerisinde kültürel mühürler anlamında uygun bir şekilde yaşatılabilir mi?

Umarım, bu veya gelecek baharlar, Taşlı Sokak'ın son baharı olmaz....